

ban kettő-kettő, Keve, Beszterce és Turóc vármegyében egy-egy. Teljesen hiányoztak a nemzeti birtokok a XIV. század közepéig Torna, Zólyom, Liptó, Árva és Maramaros vármegyékben, amelyekben a királyi várispánság is legkésőbb szerveződik önálló megyévé.

Még a legrégebb, legnagyobb nemzetségek családfája is megbízhatóan csak 1200 után kezdődik. A kivétel nagyon kevés, mert a királyok ez időtől kezdve adnak rendszeren okleveleket birtokadományaikról, itt kezdődik a rendes írásbeliség Magyarországon, s itt kezdődik a sok birtokadományozások kora, II. András király idejében. S hiábavaló IV. Bélának minden ellenkező törekvése, atyja könnyelmű és fölösleges adományainak, a szent korona örökségeinek visszaszedése: végül ő maga és utódai is kénytelenek folytatni a nagy birtokadományokat főbb embercik, érdemesebb párthiveik, harcosaik részére. Ily módon jöttek létre főleg a királyi főtisztek, az igazi „nemések” (= kiváló nembeliek) részére osztogatott nagy főúri birtokok, egyes nemzetségek nagybirtokai főleg a tártárjárás után.

Dr. Erdélyi László.

A BÜNÖM UTÁN.

*Régi csipkék ülmodnak úgy talán
sötét palotákban
kicsiny sarokszobák fekete ablakán,
ahogy a szempillám leeresztve hosszan
nézek utána — a bűnöm után.*

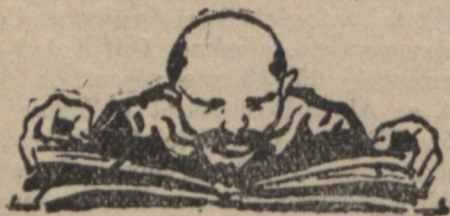
*Páncélos, büszke, régi lovagok
egy fehér kézre hajoltak úgy talán,
ahogy megcsókolom a tört gitárt
és eldobom messze — a bűnöm után.*

Barbarits Lajos.

* **Dr. nagykászoni Bodó Sándor orvos** rendelőjét áthelyezte és rendelését újból megnyitotta Budapesten, IX. ker., Lónyay-utca 7. szám alatt. (II. em., 31. ajtó.) Fogad délután 3—5 óráig.

ADOMÁNY. A *Szegedi Kézműves Bank* igazgatósága az *Uj Élet* támogatására 500 koronát juttatott el kiadóhivatalunkba. Az adományt, mely nehéz anyagi küzdelmeink között inkább biztatásul szolgált, ezúton is köszönjük. Az *Uj Élet* kiadóhivatala.

Legkedvesebb lapom

a Székely Egyetemi és Főiskolai Hallgatók Egyesületének tulajdonát képező

UJ ÉLET,

melyre ismerőseim körében előfizetéseket gyűjtök, s melyet hazafias szelleme miatt mindenkor és minden módon pártfogolni fogok.

Történelmi regények.

Kis diákkorom óta nem olvastam annyi regényt, mint ebben az utolsó három esztendőben, mikor olyan jól esett az embernek, ha saját szomorú gondolataitól másoknak, a legnagyobb szellemeknek gondolatai szabadítják meg. De nemcsak ez az önzés vezetett. Mint historikus első sorban a *történelmi regényeket* olvastam, hogy lássam, miként fogja föl a történeteket az, kit nem nyűgöznek le az adatok bilincsei s alkinek csapongó képzelete áthidalja azokat a tátonzó hézagokat, amiket a historikus nem tölthet ki kétségtelenül, vagy legalább megközelítően hiteles adatokkal. A közönség ebben a tekintetben mindenkor szívesebben osztozott a történelmi regény, mint a történelem irójának felfogásában, mert amaz a kész embert mutatta be neki, emez azonban arról sohasem tudta elvonni egészen a szájszí fátvölt s így többé-kevésbé bizonytalanságban hagyta olvasóját, az életben milyenek lehettek azok a vonások, amiket ő csak a fátvolon keresztül láthat.

(Maga a történelmi regényíró is gyakran esik abba a kísértésbe, hogy szorosán ragaszkodik a történelmi igazsághoz; de olvasói ilyenkor kedvetlenül fordulnak el tőle, mert unalmasnak találják. Eötvös Károly egykor egy tervezett regényének főalakjáról beszélt s mikor megjegyeztem, hogy arról a mi erdélyi muzeumunk levéltárában is sok adat van, felfortyant: „Kell a fenének a sok adat, — akkor én nem tudok írni.”)

Nem tudott egészen jól dolgozni velők még Walter Scott sem, ki most körülbelül százestendeje a Szent Szövetség korában vezette be a történelmi irányt a regényírásba. Regény- és történetíró, költő és kritikus volt egy személyben. Mohón gyűjtötte a népies legendákat, balladákat s valósággal buita a történelmet, amelynek rejtelmét, tudós megoldásukra hiába várakozván, regényeivel akarta felderíteni. A középkor valóságos feudális szellemmel töltötte el s ebben a szellemben akarta, sőt tudta is bemutatni a kor lelkiét s mindennapi életét. Nem volt könnyű feladat; mert amilyen nehéz volt beleélnie magát abba a korbba, épp oly könnyedén akarta közkinccsökké tenni az elért eredményeket; de mégis csak sok szóval járt, míg fogalmat adhatott egy-egy lovagvár külsejéről s belső berendezéséről, az ősanyák és apák ruházatáról, szokásairól stb. Így sokszor találták unalmasnak a regényírókat olyanok, kik különben hasonló leírást a historikusnál igen színesnek, érdekesnek mondtak volna. A történelmet azonban az ő regényeiben általában mégis olyanformán becsülték, mint Shakespeare drámáiban, vagy Homeros költeményeiben: tudták, hogy nem éppen ugy történt a dolog, de így szebbnek, vonzóbbnak, sőt érthetőbbnek is találták.

Mint komoly életrajzíró, már tapasztalta, hogy a történelem olvasója egészen más mértékkel mér, mint a regényolvasó. Regényeiben néha nehézkessé tette a historizálás, a történelemben pedig hitelt vesztette költői eszményítésével. Egy magyar poéta, Sárosy Gyula, azzal csufolta ki Napoleonról írt munkáját, hogy

„Waterloonál, bár nem volt ott,
Nem esett el, csak Walter Scott.”

Mindamellett a történettudósokkal is észrevette, hogy bizonyos költői meglátásnak a tudományban is helye van; s Thierry, Macaulay, koruk nagy történetírói sokat tanultak tőle. Adatait ugyan azon módon nem vehették át, de oly feldolgozásban kapták, hogy a szempont felkeltette figyelmüket s alapos vizsgálódásra készítette őket. Nagy része volt benne.